

Vážený pán
Ing. Ján Mizerák
Štátna ochrana prírody SR
Lazovná 10, P. O. Box 5
974 01 Banská Bystrica

V Bratislave 5. 9. 2007

Vec: Reakcia na Vaše stanovisko zo dňa 17. 5. 2007 k „Výzve Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV k aktuálnemu daniu v Tichej a Kôprovej doline, ako aj k celkovej situácii v ochrane prírody“ formou otvoreného listu

Vážený pán Ing. Mizerák,

Dovoľte mi, ako jednému z predkladateľov „Výzvy Slovenskej botanickej spoločnosti pri SAV k aktuálnemu daniu v Tichej a Kôprovej doline, ako aj k celkovej situácii v ochrane prírody“ (ďalej len „Výzvy“) reagovať na Vaše stanovisko (číslo ŠOP SR/1341/07) zo dňa 17. mája 2007. Vopred vyhlasujem, že nižšie uvedené názory vyjadrujú moje súkromné stanovisko a neboli konzultované ani predložené Slovenskej botanickej spoločnosti. Keďže by som však nerád nechal Vaše stanovisko bez reakcie, rozhodol som sa napísať Vám tento list.

Ako člen vedeckého kolektívu na Botanickom ústave Slovenskej akadémie vied som sa zaoberal (a zaoberám) horskou a vysokohorskou vegetáciou Karpát (ktorých súčasťou sú aj naše vysoké pohoria), predovšetkým ekológiou, syntaxonómiou, jej rozšírením i ohrozením a pod., som autorom resp. spoluautorom viacerých odborných článkov s touto tematikou, publikovaných ako v domácich, tak aj v zahraničných a uznávaných časopisoch, rovnako som sa významne podieľal na spracovaní slovenskej vysokohorskej vegetácie (autor viacerých kapitol v knihe), ktorá v súčasnosti vychádza na knižný trh ako v poradí už 4. zväzok v rámci série publikácií „Rastlinné spoločenstvá Slovenska“, ktoré doposiaľ slúžili ako najvýznamnejší, najkompletnejší a doposiaľ jediný komplexný zdroj vedomostí o diverzite našej nelesnej vegetácie a slúžili ako podklad pri vytvorení katalógu biotopov Slovenska (Stanová & Valachovič, eds, 2002). V rámci mojej doktorandskej dizertačnej práce som spracoval kosodrevinové spoločenstvá v karpatskej oblasti, ktoré sú významnou súčasťou horských ekosystémov. Som jedným zo spolutvorcov a zároveň aj správcov „Centrálnej databázy fytoecologických zápisov“ (<http://ibot.sav.sk/cdf/index.html>), ktorá je uložená na oddelení Geobotaniky BÚ SAV v Bratislave a v súčasnosti obsahuje takmer 45 000 vegetačných zápisov z celého územia Slovenska a predstavuje tak asi najväčšiu odbornú botanickú a ekologickú databázu na Slovensku, ktorá sa svojím počtom a kvalitou zaraďuje na popredné miesta v Európe. Tieto informácie nepredkladám bezúčelovo, z dôvodu uspokojenia môjho ega, ale z presvedčenia, že ľudia vyjadrujúci sa k určitým skutočnostiam by mali mať potrebné vzdelanie a vedomosti, ktoré by nemali byť ovplyvnené dobou, v ktorej žijú a politickou garnitúrou, ktorá nám momentálne vládne. Zdôrazňujem to preto, lebo vedecké argumenty a fakty nepodliehajú štvorročnému volebnému cyklu, nie sú ovplyvnené lobistickými záujmami, finančnými skupinami a pod. Za minulého režimu (myslím

totalitného) to tak síce bolo, v súčasnosti však žijeme v režime „demokratickom s určitými chybami na kráse“ (ako vyplýva zo štúdie The Economist Intelligence Unit) a zaradujeme sa tak do skupiny krajín ako sú Rumunsko, Bulharsko, Kambodža, Kirgizsko, Líbya, Sudán či Turkménsko. Na jednej strane si uvedomujem, že porovnanie s týmito krajinami je podľa súčasných spôsobov vládnutia zaužívaných v našej krajine adekvátne a neprekvapujúce, na druhej strane by mohla byť naša politická kultúra ako stredoeurópskej krajiny o niečo vyššia, preto verím, že podobné „Lysenkovské teórie“, ktoré sa v dnešnej dobe stávajú univerzálnou doktrínou, lebo sa to hodí súčasnej politickej garnitúre, nemajú u nás miesto a budú len súčasťou „červenej biológie“, ktorú si môžeme kúpiť v kníhkupectvách a zasmiať sa nad myšlienkami „červených vedcov“ bývalého Sovietskeho bloku.

Prejdem ale k Vášmu listu. Nebudem opakovať fakty týkajúce sa relevantnej štúdie, ktoré boli dostatočne jasne uvedené v dokumente „Hodnotenie dokumentu NPR Tichá a Kôprová - Štúdia posúdenia vplyvu navrhovanej činnosti na priaznivý stav predmetu ochrany (Štátna ochrana prírody SR, január 2007)“ vypracovaný Křenovou, Polákom a kol. (áno tým Pavlom Polákom, ktorý donedávna pracoval v ŠOP a bol jedným z hlavných koordinátorov sústavy NATURA 2000 na Slovensku ... – ale to Vy asi viete lepšie), a ktorý Vám pre pripomenutie v prílohe posielam. Čo sa týka obvinenia z účelovosti a neobjektívnosti štúdie, tieto skutočnosti sú zrejmé už zo zloženia autorského kolektívu, v ktorom sú len ľudia s lesníckym vzdelaním, ktorí predpokladali (citujem z článku Topercera v denníku Sme z 23. mája 2007) „že v rámci lesníckych vied je možné dostatočne kompetentne a komplexne posúdiť priaznivost' stavu zachovania lesnej bioty a ekosystémov a že lesnícke zásahy sú nevyhnutnou podmienkou udržania priaznivého stavu lesnej bioty a ekosystémov ...“

Naproti tomu štúdia autorov Křenová, Polák a kol. (2007) vychádzala z predpokladu „že na kompetentné a komplexné posúdenie priaznivosti stavu zachovania lesnej i nelesnej bioty a ekosystémov je nevyhnutný širší teoretický a metodický rámec evolučnej biológie, biológie ochrany prírody (conservation biology), ekosystémovej ekológie, biogeografie, paleoekológie a ďalších prírodných i spoločenských vied (vrátane lesníckych) a že priaznivý stav a vývoj lesnej i nelesnej bioty a ekosystémov najspôhlivejšie zaručujú také režimy disturbancií (narušení), za akých tie biotopy/ekosystémy vznikali a vyvíjali sa a na aké sa ich zložky evolučne adaptovali.“

Prosím Vás, vážený pán Ing. Mizerák, prestaňte už so zavádzaním a netvrdte nám, že štúdia bola vypracovaná podľa presných metodických pokynov Európskej komisie a nebol priestor na účelové závery. Z vlastných skúseností viem, že napriek jednotnej metodike môžete získať úplne rozdielne výsledky aj pri opakovanom pokuse. A to sa pohybuje vo vedeckých kruhoch. Keď toto prenesieme do politiky, záruka použitia jednotnej metodiky s jednotnými výsledkami je takmer nulová. Ak sa stretnú na jednej lokalite rôzni prírodovedne vzdelaní ľudia, tak môžu použiť „najsamrovnakejšiu“ metodiku, ale zoológ Vám vyhodnotí danú lokalitu inak, botanik – florista inak, fytoecenológ tiež inak, lesník zasa rozdielne. Pokiaľ nebolo zloženie autorského kolektívu vyvážené, ale len jednostranné, a zo záveru predmetnej štúdie sú zreteľné ideologické názory určitej skupiny konzervatívnych lesníkov, ktorých množstvo poznatkov je už dávno prekonaných a na Slovensku títo našli svoje refúgiá v rámci modernej Európy, kde prežívajú (povedzme si to na rovinu, lesnícka lobby je silná vďaka poľovníckej lobby, čo poznáme už z obdobia stredoveku, kedy vtedajší zemepáni boli naruživými lovcami ako aj tí naši súčasní), nemožno hovoriť o objektívnej a nepredpojatú interpretovateľnej štúdiu.

Napriek tomu, že predmetné územie patrí „len“ do 4. stupňa ochrany, nemožno vykonávať sanáciu v človekom stanovenom 4. stupni ochrany na jednej strane potoka a v 5. stupni ochrany na druhej strane potoka ponechať popadané stromy bez sanácie. Je nelogické si myslieť, že celým populáciám lykožrútov boli náležite vysvetlené hranice

jednotlivých stupňov ochrany a tento „inteligentný brouk“ sa nebude vedieť dostať z jednej strany potoka na druhú. Preto by som opätovne poprosil o zastavenie predkladania falošných tvrdení o tom, že práve sanácia v 4. stupni ochrany mala zaručiť ochranu ostatných nenapadnutých častí lesa. Aj keď z Vášho antropocentrického pohľadu sa Vám javí súčasný stav vybraných lesných ekosystémov v oblasti Tatier ako kalamita, vedzte, že podobné disturbancie tu boli pravidelne aspoň raz za sto rokov a nikdy to nezabránilo opätovnému vzniku lesa, podobne ako tu boli aj cykly s fázami premnoženia lykožrúta a tie stromy, ktoré prežili, dali základ novému a silnejšiemu lesu. Pokiaľ túto skutočnosť budete chcieť ignorovať, ignorujete aj význam evolúcie v ekosystémoch a dostávate sa na úroveň Trofima Denisoviča Lysenka a jeho pokusov.

Ak chceme hovoriť o umelých porastoch (spomínam si na Váš pamätný výrok o smreku neznámeho genetického pôvodu v jednej diskusnej relácii) v Tichej a Kôprovej doline, musíme brať do úvahy, pán Ing. Mizerák, aj skutočnosť, že práve disturbanciou v pamätný novembrový deň resp. noc roku 2004 sa vytvorila prirodzená možnosť na samoobnovu prirodzených porastov, lebo je evidentné, že po následnom premnožení lykožrúta by prežili len najsilnejšie jedince a samoobnova by nastala práve zo semien týchto jedincov a z jedincov z populácií vo vyšších nadmorských výškach, často postranných dolín ako napr. Nefcerka, kde sa do určitej miery zachovali pôvodné porasty smreka.

V súvislosti s vysádzaním nepôvodných jedincov smreka, prípadne ďalších druhov stromov ma napadá otázka, či peniaze investované do vysadenia tisícok sadeníc neboli zbytočne vyhodené (ak sa pozrieme na štatistiky prežitia jednotlivých vysadených juvenilných jedincov), pretože ďalšia generácia lesníkov bude potrebuť ťažby opätovne zdôvodňovať vysadením stromov neznámej proveniencie, lebo pochybujem, že všetky sadenice boli vypestované pod Tatrami a sú tak prispôbené špecifickým podmienkam. Mám dôvodné podozrenie, že sadenice boli získané z rôznych zdrojov (keďže ŠL SR nemohli byť schopné mať takú rezervu sadeníc smreka, aby zalesnili také plochy, aké sú zalesňované v súčasnosti), takže o niekoľko desaťročí budú lesníci používať rovnaké argumenty, aké používate Vy, pán Ing. Mizerák a kruh sa uzavrie.

Aby som neopakoval všeobecne známe fakty o disturbanciách, ich nevyhnutnosti a význame pre ekosystémy, prikladám Vám opäť niekoľko štúdií, ktoré by vám mohli pomôcť pri Vašej práci. Chcel by som ešte zdôrazniť, že v Tichej a Kôprovej doline máte jedinečnú možnosť chrániť 2 doliny ako celok od ich ústia až po záver, čím by ste ponechal tomuto územiu šancu zachovať si jedinečnosť aj pre budúce generácie v celej ich komplexnosti.

Opätovne by som Vám chcel pripomenúť nespochybniteľnú skutočnosť, že práve poznatky profesionálnych botanikov (okrem iných prírodovedne vzdelaných ľudí) boli často tie, na základe ktorých sa vyhlasovali rôzne chránené územia. Alebo si snád' myslíte, že úradníci Vášho typu si v družnom rozhovore nad množstvom správ, spisov a zákonov povedali že vyhlásia nejaké územie chráneným? Tie podklady sa na Váš stôl museli nejakým spôsobom dostať a ten spôsob bol vykonaný v teréne odborníkom s adekvátnymi znalosťami. Tie adekvátne odborné znalosti by som rád zdôraznil, lebo práve ich miera u jednotlivých „odborníkov“ je v súčasnej dobe dosť diskutabilná a predovšetkým variabilná. Je bežnou praxou v našom „štáte s demokraciou s chybami na kráse“, že v prípade nenájdenia vhodného lojálneho vedca, oslovím prírodovedcov, ktorí boli niekoľko rokov na materskej dovolenke (teda nepracovali v odbore), prípadne ľudí, ktorých profesionálny rast skončil získaním diplomu (o čom svedčia/resp. nesvedčia odborné publikácie najmä v zahraničných časopisoch, kde je menej pravdepodobný systém „brácha na mne, já na bráchu“) a takto náležite vybraní odborníci sa stávajú štítom odbornosti súčasnej ŠOP.

Ako nás vyzývate vo Vašom liste, aby sme Vás upozornili na konkrétne problémy týkajúce sa botaniky a ochrany rastlinných druhov v Tichej a Kôprovej doline, pomôžem

Vašej pamäti a upozorním Vás na recentné štúdie prírodovedne vzdelaných kolegov (napr. Topercera, Baláža a pod.) a posielam Vám ich v prílohe.

Vaša posledná veta o prístupnosti na spoluprácu v konštruktívnom odbornom duchu vyznieva z Vašich úst akosi laxne a ironicky, čo bolo predvedené aj na stretnutí predstaviteľov ŠOP s poprednými zástupcami botanikov a ekológov 19. júna 2007 v Bratislave. Som presvedčený, že pracovníci Národného lesníckeho centra sa pre ŠOP kladne a „odborne“ vyjadria aj k stavu ohrozenosti a zachovania jednotlivých nelesných biotopov Slovenska, keďže veľká časť vedeckej botanickej obce nebola ochotná s čistým svedomím odsúhlasiť Vaše návrhy na zmeny v ochrane jednotlivých druhov a biotopov vyplývajúce z účelových a politických prestavieb v ŠOP. Nie je prekvapujúce, že veľká časť pracovných miest v ŠOP bola a je obsadená lesníkmi, a tak Vaša inštitúcia nakoniec „zmutovala do podoby filiálky Národného lesníckeho centra bez odbornej svojprávnosti“ (ako vtipne a trefne poznamenal kolega Topercer) a v súčasnosti ŠOP nie je schopná objektívne a neideologicky posúdiť stav a ohrozenie vybraných, predovšetkým nelesných biotopov.

Chcel by som upozorniť, že v dnešnej dobe, napriek tomu, že tento fakt popierate, je ŠOP len formálnou organizáciou, ktorá nedokáže v praxi riešiť problémy ochrany prírody a zbytočne tak plytvá peniazmi daňových poplatníkov. S obavami som sledoval Vaše kroky, ktorými ste sa pričínili o stav tejto organizácie a ako jej vrcholného predstaviteľa Vás vnímam ako plne zodpovedného za vzniknutú situáciu. Aby som sa nepohyboval len v rovine špekulácií, ktoré mi vyvrátite niekoľkými pekne znejúcimi vetami bez hlbšieho významu, začnem byť konkrétnejší.

Vysvetlite mi, prosím, ako môžem resp. mám vnímať skutočnosti, že sa na Vašom pracovisku prepúšťajú odborní pracovníci s opačným než vašim názorom na vec, prípadne sú takýmto ľudom vytvorené také podmienky, ktoré ich donútia v krátkom čase podať výpoveď (trocha neidylicky a nemotivačne znie poznámka nadriadeného vo Vašej inštitúcii „... je to politická objednávka, ak to neurobite vy, urobí to niekto iný ...“)? Vysvetlite mi tiež, ako človek s dvoma doktorátmi, ktorý poznal Tatry nielen z fotografií a z úradných dokumentov, ale ich mal aj prechodené a pracoval ako botanik na Správe TANAP-u, ktorý sa nebál verejne vystúpiť proti novému dosadenému riaditeľovi NP, mohol byť prepustený s vyjadrením, že Tatry nepotrebujú botanika? Toto ma núti si myslieť, že Vaše kroky sú účelové a spolitizované a Vy a Vaša organizácia ste len bábkami v rukách developerov, podnikateľov a finančných skupín, pre ktoré je na prvom mieste hmotný zisk a až niekde na poslednom mieste nejaké iné hodnoty. Ak nedokázate ako organizácia efektívne presadzovať ochranu prírody, potom nevidím dôvod Vašej existencie a Vášho plateného miesta.

Ako sa môže v kultúrnej a slušnej krajine stať, že uprostred národného parku (konkrétne mám na mysli NP Malá Fatra) sa usporiadajú preteky na bicykloch („down hill“), vytvorí sa dráha, ktorá čiastočne zdeštruuje biotop európskeho významu (Horské kosné lúky) a to všetko pod nátlakom a s odobrením „najvyšších miest“? Ako si môžete v situácii, keď národné parky majú extrémny nedostatok strážcov, ktorí v tom počte, v akom sú doteraz, nie sú schopní adekvátne naplniť literu zákona o ochrane prírody, myslieť, že v ŠOP je nadbytok pracovných miest? Odpovedzte mi, prosím, ako môže napríklad 1 strážca so psom, vyslaný na spomínané preteky vo Vrátnej doline v NP Malá Fatra v druhej polovici augusta 2007, ustrážiť stovky návštevníkov na tejto akcii a dohliadať na dodržiavanie zákona? Verte mi, napriek Vášmu prepúšťaniu a „šetreniu“, „supermanov“ ste nezamestnali a ten jeden strážca nedokázal zabrániť cyklistom vyvážajúcim sa lanovkou do takmer 1 500 m n. m. pokračovať na hrebeň Krivánskej Malej Fatry a bicyklovať sa na miestach 5. stupňa ochrany. Pri tejto príležitosti Vás chcem upozorniť, že NP Malá Fatra v súčasnosti nespĺňa kritériá kladené na národný park a nie je to bohužiaľ z dôvodu, že nie je čo chrániť, ale z dôvodu, že sa neustále obchádzajú a porušujú zákony, ktoré sú tak deravé, že pre priemerného právniká je „hračkou vysekať“ veľkú firmu z hocijakých obvinení (skúste sa oboznámiť s aktivitami firmy

Omnitrade vo Vrátnej, pochopíte, o čom hovorím). Namiesto toho, aby zámerne zničené biotopy boli obnovené na úkor poškodzovateľa, sú tieto vynímané z ochranného územia, z dôvodu straty predmetu ochrany. Rovnako absurdné sú zásahy v Tatrách, snahy o vyňatie niektorých častí – najmä niektorých atraktívnych dolín – z národného parku a následné využitie na podnikateľské resp. súkromné účely (snaha jedného nemenovaného ambiciózneho pána z kruhov ŠOP o vystavanie chaty v závere Račkovej doliny na mieste bývalého salaša – koniec koncov ja by som mal tiež záujem mať tam chatu – mám rovnaké šance??). Nesmiete sa čudovať, keď neveríme slovám Vaším a Vám podobných, že v Tichej a Kôprovej doline nebudú po vyťžení „kalamitného“ dreva pribúdať nové chaty, príp. lyžiarske strediská.

Tiež by som rád vedel, prečo riešia otázku zonácie niektorých území (napr. aj v NP Malá Fatra) ľudia z Národného lesníckeho centra, kde sú možno odborníci na pestovanie a údržbu lesov, ale pochybujem o ich odborných vedomostiach v oblasti znalosti nelesných biotopov, predovšetkým tých nad hornou hranicou lesa. Opäť mám odôvodnené podozrenie si myslieť, že je to účelové riešenie, ako obísť vedeckú špičku (na tomto mieste sa zastavím a upozorním Vás, že tým nemyslím seba), ktorá je na Slovensku zoskupená predovšetkým na Slovenskej akadémii vied a Prírodovedeckej fakulte a Botanickej záhrade UK (beriem do úvahy publikačnú činnosť v odborných, nielen domácich, ale predovšetkým zahraničných časopisoch evidovaných v Current Contents). O tomto ma presvedčilo aj stretnutie predstaviteľov ŠOP na Botanickom ústave SAV v júni 2007 s poprednými odborníkmi z oblasti botaniky a ekológie, na ktorom bola snaha „posvätiť“ Vaše konanie od najerudovanejších a najkompetentnejších znalcov našej flóry a vegetácie. Ako sám dobre viete, Vaše konanie narazilo na bariéry odbornosti a zistili ste, že tadiaľto „cesta nevedie“, pretože aj na Slovensku ešte sú inštitúcie, ktorých vedenie nie je spolitizované a zamestnanci majú jedinou povinnosť – „robiť vedu“ a publikovať svoje výsledky v odborných časopisoch a nie plniť politické a iné objednávky.

Pri všetkej úcte, pán Ing. Mizerák, ste len úradník, ktorý plní vôľu svojich chlebobdarcov, preto by som bol rád, aby ste prestal zavádzať verejnosť a šíriť dezinformácie vychádzajúce z podmienok, do akých ste ŠOP dostali a veľmi ma mrzí, že zopár ľudí ako Vy alebo pán Jureňa dokáže ničiť desiatky rokov tvrdej práce ľudí, ktorí sa postarali o to, že slovenská príroda bola doteraz jednou z najzachovalejších v Európe.

Som však optimista, a tak ako raz skončil komunizmus, Lysenko a jemu podobní, skončí aj Vaše pôsobenie v štátnej sfére a v ochrane prírody predovšetkým. Verím že si potom plne vychutnáte aj iné pozície (nielen pozície sily a arogancie), ktoré budú adekvátne Vašej odbornej spôsobilosti. Dúfam že budete mať pevné zdravie a jasnú myseľ, aby ste raz mohol predstúpiť pred ďalšiu generáciu Slovákov a bez hanby a vzpriamene im do očí vysvetliť, prečo nemohli vidieť slovenskú prírodu aspoň v takom stave, v akom ich videli ich otcovia a mamy.

S vierou v lepšiu a krajšiu budúcnosť a zachovanie jedinečných kultúrnych a prírodných hodnôt napriek barbarstvu, arogancii a nadutosti niektorých slovenských „mocných“

s pozdravom

obyčajný vedecký pracovník pracujúci na inštitúcii bez politických tlakov svojich nadriadených

Jozef Šibík

Na vedomie:

Ing. Arch. Jaroslav Izák, Ministerstvo životného prostredia SR, Nám. Ľudovíta Štúra 1, 812 35 Bratislava

SOVS, Mlynské nivy 41, 821 09 Bratislava
Lesoochranárske združenie Vlk, so sídlom Tulčík č. 27, 082 13 Tulčík
Internetový portál www.changenet.sk

Prílohy:

- Křenová Z., Polák P. et al. 2007: Hodnotenie dokumentu NPR Tichá a Kôprová - Štúdia posúdenia vplyvu navrhovanej činnosti na priaznivý stav predmetu ochrany (Štátna ochrana prírody SR, január 2007).
- Topercer J. 2007: Posúdenie vplyvu prípadného odstránenia vetrového polomu z 19. novembra 2004 na ekosystémy Tichej a Kôprovej doliny (TANAP).
- Baláž E., Fiala J. 2007: Odborný posudok týkajúci sa porušenia § 12 a § 35 zákona 543/2002 Z.z. v NPR Tichá dolina a NPR Kôprová dolina v štvrtom stupni ochrany.
- Polák P. 2007: Odborný posudok k poškodeniu biotopov národného a európskeho významu v NPR Tichá dolina a NPR Kôprová dolina.